

Petek ERSOY İNCİ*

Editörlüğünü Fatma Ahsen Turan ve Meral Ozan'ın beraber yaptığı *Türk Mitolojisine Giriş* isimli eser, Gazi Kitabevi'nden 2015 yılının Ekim ayında çıkmıştır. Toplam 298 sayfa olan bu kitap, on altı farklı akademisyenin elinden çıkan on dokuz farklı çalışmanın bir araya getirilmesinden oluşmuştur. Kitabın editörlerinden biri olan Ahsen Turan, yüksek lisans tez çalışmasında Osmanlıca'dan çeviri yaparak *Revnaku'l Mecâlis* isimli metni incelemiştir. *XIX. yüzyılda Ankaralı Aşıklar ve Ayaşlı Ahmet Fahri* başlıklı teziyle Dr. unvanını alan Turan, her ne kadar mitoloji konusunu tez olarak çalışmasa da, gerek ansiklopedi maddeleri yazarak, gerekse de uluslararası sempozyumlarda bildiriler sunarak konuya olan hâkimiyetini kanıtlamıştır. Kitabın diğer editörü olan Meral Ozan da yüksek lisans tez çalışmasında Romantizm dönemi Alman hikâyelerinde “sonsuz oluşum” ilkesini mitsel değerler içeren doğa, din, ölüm, gece/karanlık, rüya, ezgi ve sevgi motiflerinin irdelenmesi çerçevesinde tartışarak ele almıştır. Yazar doktora tezinde ise toplam yüz yirmi Alman ve Türk masalını vuslat teması bağlamında karşılaştırmalı olarak çalışmıştır. Sayı ve renk mitolojisi başta olmak üzere mitsel mekânlar gibi

mitolojik dokulara tezde yer verildiği bilinmektedir. Dolayısıyla, gerek editörlerin, gerekse de kitaba katkı veren tüm akademisyenlerin mitoloji konusunda hassas dikkatlerinin olduğu ortadadır.

Giriş bölümünde Pakize Aytaç, *Türk Düşünce Tarihinde Mitik Tefekkürün Önemi ve Değeri* üzerine yaptığı çalışmasında modernitenin yoğun baskısı altında kalan kültür dünyamızın kendini ifadeye çok uzun zamandır zorluklar yaşadığını, yeni nesillerin bu noktada ciddi bir bilgisizlik içinde olduğunu ifade etmiştir. Bunun nedenlerinden birinin senelerce kendi milletini köksüz bulan kimi aydınların tutumlarına bağlayan Aytaç, ikinci nedenin de metodoloji eksikliğinden kaynaklandığını düşünmektedir. Her ne kadar Ziya Gökalp'in *Türk Medeniyet Tarihi* ve Hilmi Ziya Ülken'in *Türk Tefekkür Tarihi* isimli çalışmaları bu konuda bir başlangıç olsa da, günümüz postmodern dünyasında Türk düşüncesine has bir çalışmanın yürütülmediği ortadadır. “Türk toplum tipi”, “hayat felsefesi”, “sanat ve estetik”, “evrenin yorumlanması” gibi konular ancak bir Düşünce Akademisi'nin kurulmasıyla gerçekleşecek, düşünce atölyelerinde yürütülecek çalışmalar sayesinde ivme kazanacak ve bu saye-

* Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Bölümü Araştırma Görevlisi, petekersoy@gmail.com

de mitik düşünceden felsefi düşünceye geçiş gerçekleşecektir. Giriş bölümünün ikinci yazısı Reyhan Gökben Saluk tarafından yazılan *Mit ve Mitoloji* başlıklı çalışmadır ve konu dört ana başlıkta ele alınmıştır. Bunlar; “Mit, Mitoloji ve Mite Bağlı Terimler”, “Mitlerin Ortaya Çıkışı ile İlgili Teoriler ve Yorumlar”, “Mitlerin Masal ve Efsaneyle İlişkisi” ve “Türk Mitoloji Araştırmalarının Genel Sorunları” şeklinde sıralanabilir. Mitolojiyi “bir milletin geçmişteki dünyayı algılama biçimi” (7) olarak tanıtan yazar, mitoloji-kült ve mitoloji-rit ilişkisine dair bilgiler verdikten sonra mitoloji üzerine yapılan akademik çalışmaların geçmişinin 19. yüzyıla kadar uzandığını belirtir ve bu teorileri tarihsel, sembolik, fiziksel, dinsel, etimolojik, ritüelist ve arketipsel olarak sınıflandırır. Mit ve masal ilişkisine ait en geniş tanımı Grimm Kardeşlerin yaptığını belirten Saluk, Türk mitoloji araştırmalarında en genel sorunun, -daha önceden çeşitli araştırmacıların da belirttiği gibimevcut metinlerin çok dağınık ve kısa olmasına bağlar.

Eski Türk Dini konusunun ele alındığı birinci bölümde, iki yazıya yer verilmiştir. İlki, Dursun Yıldırım’ın daha önceden *Türk Bitiği* isimli eserinde de yayımlanan *Köktürk Çağında Tanrı mı Tanrılar mı Vardı?* isimli çalışmadır. Söz konusu yazıda, Köktürk çağının ilk yazılı kaynağı olan ve hâlen eksiksiz bir şekilde çözümlenememiş olan *Bengü Taş Bitiği* yazıtlarından yola çıkılarak Türklerde tek Tanrı inancının varlığı tartışılmıştır. Hüseyin Namık Orkun, Muharrem

Ergin ve Talât Tekin gibi akademisyenlerin çalışmalarından faydalanılarak çözümlenen metin göstermiştir ki, Bengü Taş Bitiği yazıtları Tanrılardan değil, Tanrı’dan bahseder. Bu bölümde yer alan ikinci yazı, Fatma Ahsen Turan’a ait olan *Eski Türkler’de Tek Tanrı İnancı* isimli çalışmadır ve söz konusu bu çalışma, daha önceden çıkan metnin genişletilmiş halidir. Söz konusu yazıda Türklerin tarih sahnesine çıktıkları andan itibaren inanç sistemlerinin tek kudrete inanmaya dayalı olduğu vurgulanmış; bu sav yerli-yabancı pek çok akademisyenin verdiği bilgilerle desteklenmiştir.

Kitabın ikinci bölümü, *Türk Mitolojisinde İyeler (Ruhlar)* konusuna ayrılmış bu noktada Süheylâ Sarıtaş tarafından *Türk Mitolojisinde Ak İyeler*, Meral Ozan tarafından da *Türk Mitolojisinde Kara İyeler* hakkında bilgiler verilmiştir. Mitolojinin gelişiminde animizmin etkisinden bahsederek konuyu ele alan Sarıtaş; bu noktada dağ, kaya, su kaynağı, orman, göl, ocak gibi varlıkların da bir ruha sahip olduğunu ifade eder. Konuyu göksel ve yer-su iyeleri şeklinde iki başlık halinde değerlendiren yazar; yayık, suyla, karlık, utkucu, yıldırım, güneş ve ay yıldızları göksel iyelere örnek olarak vermiştir. Bu öğelerden biri olan Yayık; Tanrı Ülgen ve insanlar arasında aracı ve yardımcı olan iyi bir ruh olarak ifade edilmiştir. “Bir çam ağacının yanında oturduğuna inanılan” (53) Yo Kan, Ak Ana, Ateş Ana, Dağ İyesi ve Ev İyesi de yer-su iyeleri olarak söz konusu yazıda ortaya konmuştur. Sanskritçe’de “ışık” anlamına gelen “uma” sözcü-

ğünden türeyen “Umay” ise çocuk ve hamileleri koruyan, Orhun yazıtlarından, Dede Korkut Hikâyeleri’ne kadar pek çok kadim eserde yer alan bir başka yer-su iyesisidir. *Türk Mitolojisinde Kara İyeler* isimli çalışmasında Meral Ozan, daha önceden çıkan metnin genişletilmiş halini okuyucuyla paylaşmış, konuyu *Anadolu’da Kara İyeler* ve *Orta Asya’da Kara İyeler* başlıkları altında değerlendirmiştir. Orta Asya coğrafyasında kötü olarak kabul edilen ruhların başında Erlik, ardından da ondan türediğine inanılan Alkarısı gelmektedir. Bunların yanı sıra Altaylılarda “Cebelek”, “Köbölök”, “Körmösler” gibi köyü iyelerin varlığı bilinmektedir. Yakut Türklerindeki “Cay da buna örnek verilebilir. *Anadoludaki Kara İyeler* bahsinde, lohusa kadınlara musallat olduğuna inanılan Alkarısı’ndan söz edilmektedir. Erzurum, Erzincan, Muş, Kars, Sivas, Hakkâri ve Malatya gibi pek çok Anadolu kentinden yapılan derlemelerin sunduğu bilgilere bakıldığı takdirde erkek at, çelik ve mavi boncuk sayesinde bu kötü iyeden kurtulmak mümkündür. Türk dünyasında pek çok farklı isme sahip olan Karabasan’dan kurtulmak için de yatağın altına iğne, makas, bıçak gibi metaller konulmalıdır. “Kamos”, “Çıka”, “Körmez” ve “Kara Koncolos” bu listede yer alan diğer kötü iyelerdir.

Türk Mitolojisinde Kutsal Kültler, kitabın üçüncü bölümüdür ve ilk olarak İskender Oymak tarafından *Türk Mitolojisinde Su Kültü* konusu üç başlıkta ele almıştır. Bu başlıklardan ilki, *Dinlerde Su Kültü*dür. Düşünce

tarihinde evreni oluşturan dört unsurdan (toprak, su, hava, ateş) biri olan suyu Allah’ın yarattığı ve hem gücünü hem de kutsallığını gösterdiği bir unsur olarak kabul eden Oymak, “su gibi aziz ol” türündeki sözleri suyun ontolojik değerine atfedilmiş bir işaret olarak kabul etmiştir. Temizlik hayatın başından sonuna dek gereklidir ve bu da ancak su sayesinde gerçekleşebilecektir. Dolayısıyla suyun hem maddi hem de manevi arınmadaki rolü kaçınılmazdır. *Eski Türk İnanışlarında Su Kültü* konusuna bakıldığında; Göktürk yazıtlarına göre iyi hizmet göstermeyenlerin ya da isyan edenlerin kutsal yer ve sular tarafından cezalandırılacağına dair inançlar olduğu öğrenilmiştir. Öte yandan Türkler’in yüksek dağ ve pınarları iyi ruhların makamı olarak görmelerinden dolayı, çocuksuz kadınların kurumuş ırmaklara şarap saçtığı yine kaynaklardan öğrenilen gerçeklerdir. *Anadolu’da Su Kültünün İzlerine* bakıldığında mezar ve türbelerin yakınında bulunan suların atalar kültü çerçevesinde değerlendirildiği, Anadolu’nun neredeyse tamamında kutlanan Hıdırellez’de kadınların dileklerini yazıp suya atmalarının kadim bir gelenek olduğu üzerinde durulmuştur. Son olarak suların temiz tutulması, aksi halde cezalandırmayı getireceğinden, kültlerin yaşamasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bölümün ikinci yazısı Pervin Ergun tarafından kaleme alınan *Türk Mitolojisinde Ağaç Kültü*dür. *Dünya Kültürlerinde Ağaç Kültü* konusunun ele alındığı ilk bölümde, kozmik ağacın hayatı, ölümsüzlüğü ya da genç-

liği sembolize ettiği öğrenilmektedir. Bunun yanı sıra kötü ruhları kovma törenlerinde, defin ve mevsimlik törenlerde önemli bir rol oynadığı da yazıda geçen önemli konulardır. *Dinlerde Ağaç Kültü* konusuna bakıldığında ise, üç dinin kutsal saydığı ağaçların derinlemesine anlatıldığı görülmektedir. Örneğin *Kur'an-ı Kerim*'de zeytin, incir ve nar ağacına kutsiyet atfedilirken, Hıristiyanlık'ta Noel ağacı, Musevilik'te ise akasya ağacı inanışa göre kutsal kabul edilmişlerdir. *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*'ne bakıldığında, hayat ağacının tekliğinden dolayı kâinatın bel kemiği olduğu kadar, insanın yaratılışı ile de ilgisi olduğu, yeri temsil ettiği kadar ruhları da temsil ettiği öğrenilmiştir. Ağacın zürrüyetin devamında da kutsal sayılması Türk dünyasından verilen örneklerle zenginleştirilmiş, böylelikle ağaç kültürünün Türk inanç kalıplarına yön veren bir unsur olarak değerlendirmesi yapılmıştır. Bu bölümün üçüncü yazısı *Türk Mitolojisinde Dağ Kültü*dür ve Meral Ozan tarafından kaleme alınmıştır. Dağlar; Tanrı'nın gökte yaşadığına dair gelişen inançtan ötürü "Tanrı makamı", kutsal mekânlar olmalarından dolayı "Tören merkezi ve dilek makamı" ve halkın geçim kaynağının sağlandığı yer olmasından dolayı da "Yaşam merkezi ve güven makamı" olarak değerlendirilmiştir. *Orta Asya ve Anadolu'da Kült Değerindeki Kutsal Dağlar* konusunda yazar ilk olarak Göktürklerin kutlu dağı olan Ötüken'i anlatmış, ardından da Altay Şamanları tarafından kutsal kabul edilen Altay ve Başkurtlar'daki Ural dağına

atfedilen kutsiyetten bahsetmiştir. Öte yandan Anadolu'nun çeşitli yerlerinde evlialardan ötürü Ankara'ya yakın olan Hüseyin Gazi Dağı ve Edremit yakınlarındaki Sarıkız tepesinin de mitik tefekkürde dağlara, tepelere özgü olan inancın bir parçası olarak değerlendirileceğini not etmiştir. Türk Mitolojisinde Ateş Kültü, Ülkü Kara Düzgün tarafından ele alınmış; hava, su ve topraktan sonra ateşin doğadaki özleri oluşturan dördüncü madde olduğu üzerinde durulmuştur. Türkler, önceleri ateşe karşılık "od-ot" kelimelerini kullanmayı tercih ederken, Soğd ve Tacikler Farsça "atış"i kullanmayı tercih etmişlerdir. Ateş, ocak kültürü ile de direkt bağlantılı bir konudur; "çünkü ocak, ateş iyесinin yaşadığı, yaşatıldığı yerdir." (153) Türk geleneğinde her ailenin ruhunun ocakla ifade edilmesinden ötürü yazar, çeyizlere konan sacayağının üremeyi sembolize ettiğini ve bu yüzden Nevruz ve Hıdırellez günlerinde ateş yakılan sacayağının üzerinden geçildiğini belirtir. Ateşin arındırma ve tedavi etme işlevinin yanı sıra, cezalandırıcı yönünden de bahseden yazar, Türk dünyasından çeşitli örnekler vererek konuyla ilgili ayrıntılı bilgiler vermiştir. Bu bölümün son yazısı olan *Türk Mitolojisinde Taş Kültü*, Rezan Karakaş tarafından yazılmıştır. Makaleyi oluştururken disiplinlerarası okumalar yaptığı kadar alan araştırmalarından elde ettiği verileri de değerlendiren yazar, böylelikle taş konusunda okuyucunun derinlemesine bilgilenmesini sağlamıştır. Delikli Taş ve kutsal sayılan taşların yanı sıra, geçiş dönemi

ritüellerinde, nazardan korunmada, sağaltma ritüellerinde ve çocuk sahibi olma isteğinde taşın kullanımına dair ayrıntılı bilgilerin verildiği yazıda, tabiatın bir parçası olan taşın insan için barınmadan, korunmaya, doğumdan ölüme dek uzanan pek çok işlevinin altı çizilmiştir. Hacı Bektaş'a ait anlatılarda dile gelen taşlar sayesinde veliliğin işareti olan taş, içinden geçildiğinde şifa veren, evlenemeyen kızların kismetini açan, boyuna takıldığında kişiyi nazardan koruduğuna inanılan ve türbe ziyaretlerinin gerçekleşmesi vesile olan bir unsurdur.

Kitabın dördüncü bölümü *Türk Mitolojisinde Hayvan Sembolizmi* konusu üzerinedir. Bu bölümün ilk yazısı Abdulselam Arvas tarafından kaleme alınan *Türk Mitolojisinde Kurt* isimli çalışmadır. Konuyu Türklerde, başka milletlerde, menşei miti, destanlarda yer alışı ve sembollerde gösterimi şeklinde farklı açılardan değerlendiren Arvas, kılavuz olarak kurt ve totem olarak kurt konularında da çeşitli fikirleri tartışmaya açmıştır. Eski Türklerde kurt tasavvurunun Çin, İslam ve Süryânî kaynaklarında yer aldığını söyleyen Arvas, kelimenin eş anlamı olan *börün*'ün ise Orhun Kitabelerinde, Uygurca vesikalarda ve Divanu Lügati't-Türk'te de böyle geçtiğini işaret etmiştir. Her ne kadar Abdülkadir İnan ve Bahaeddin Ögel tarafından kurtun totem olarak kabul edildiği bilinse de, bu düşüncenin artık kabul görmemekte olduğunun belirtildiği yazıda, daha çok vahdet-i vücut felsefesiyle bir ilişki kurulmuştur. Bu bölümdeki bir diğer yazı, *Türk*

Mitolojisinde Yılan üzerinedir ve Gülten Küçükbasmacı tarafından kaleme alınmıştır. Yılan, pek çok dünya mitolojisinde anlamlı bir yer edindiği kadar Türk dünyası kültür coğrafyası içinde yaratılmış pek çok mitolojide de karşımıza çıkan bir kahraman olmuştur. Yılan her şeyden önce ölümsüzlüğün sembolüdür, bu noktada Gılgamış destanının devamıdır. Halk edebiyatındaki Şahmeran hikâyesi, gövdesi yılan, başı kadın olan efsanevi bir yaratıktır. Yılanlar, Şaman dualarında yer altı dünyasına ait bir unsur olarak kabul edilir, öte yandan Şaman davullarının üstünde resimleri olduğu için şifa veren bir anlama da sahiptir. (199) Bu yüzden yılan tıbbın da sembolüdür. Yılan, edebî ürünleri beslediği kadar halk inançlarında da zengin bir içerik yaratmıştır ve zıt anlamlandırmaları içermektedir. Örneğin, kimi yörelerde evin bekçisi ya da evin temeli olarak kabul edilen yılan, sütle beslenir. Öte yandan hamilelerin kesinlikle görmemesi gereken bir canlıdır; çünkü doğacak çocuğa zarar vereceğine inanılır. Bu bölümün son yazısı yine Gülten Küçükbasmacı tarafından ele alınan *Türk Mitolojisinde At* isimli çalışmadır. Sözlerine "At, evcilleştirildiği tarihten itibaren insanın en yakın yardımcı olmuştur." (Turan-Ozan 2015: 207) şeklinde başlayan yazar, atın hem inançlarda, hem de edebiyatta çok sıklıkla işlenen bir figür olduğunun altını çizer. At, Türkler için kutsaldır; çünkü ad verilen, törenle gömülen, zekâ sahibi bir canlıdır, hattâ "Tengri için ve ölü için sunulan kurbanlar arasında önemli bir yer tutmuştur." (Turan-

Ozan 2015: 209) Bu yüzden atın öteki dünyada yaşayacağına inanılır ve kemikleri kırılmaz, yakılır ya da gömülür. Edebî açıdan bakıldığında, Türk mitolojisinde attan türeme motifinin olduğu, Göktürk kitabelerinde ata Alplik unvanının verildiği, masallarda atların konuşarak kahramana yol gösterdiği bilinmektedir. Atın gündelik hayatımızda yeri belki eskisi gibi değildir; ancak belleklerdeki yeri hep tazedir.

Yaratılış ve Dünyanın Sonu konusunun ele alındığı beşinci bölümün ilk yazısı, *Türk Mitik Tasavvurunda Kozmogoni* başlıklı çalışmasıyla Evrim Ölçer Özünel tarafından yazılmıştır. Türklerin yaratılış, evren ve insan ilişkisi üzerine daimi ilgisinin hiçbir zaman bitmediğini belirten yazar, bu noktada Türk kozmogonisi hakkında yeni yapılacak olan çalışmaların mutlaka tarih, arkeoloji, teoloji ve halkbilimi disiplinlerinin bir araya gelmesiyle çıkacak ortak bir ürün sayesinde olabileceğini ifade etmiştir. Kürşat Öncül, *İlk İnsanın Yaratılışı* isimli çalışmasında Türk mitolojisinde insanın yaratılışına ait en eski bilgilerin Verbitskiy ve Radloff tarafından derlendiğini söyler ve ilk insanın Tanrı Ülgen tarafından yaratıldığı bilgisini aktarır. Yaratılıştaki Ülgen'in aktif, Gök tanrı'nın ise arka planda olmasını Şamanizm etkisi olarak değerlendiren yazar, ilk insanın yaratılışında Erlik'in açgözlülüğün sembolü olduğunu vurgular. Berna Ayaz'ın *Tufan Mitleri* isimli yazısında söz konusu mitlerin dirilişle ilgili olduğu, her toplumun mitolojisinde ya da kutsal

kitabında tufanla ilgili rivayetlere yer verildiğinden söz edilmiştir. Bilinen ilk Tufan metni, Sümer tabletlerinden çıkmış, bu metni Babilliler Gılgamış destanı ile şekillendirmişlerdir. Türklerle ait tufan mitleri özellikle Güney Sibirya'da yaşayan Türklerden Verbitskiy, Potanin ve Anohin tarafından derlenmiştir ve en eskisi Altaylılara ait olan mit olduğu tespit edilmiştir. Tufan efsanelerinde yer alan motifler ise su, dağ, kuş ve demir boynuzlu gök teke şeklinde özetlenmiştir.

Kitabın altıncı ve son bölümü *Türk Mitolojisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar* ismini taşımaktadır ve Dilek Türkyılmaz tarafından *hem Türk Mitoloji Çalışmalarının Tarihçesi* hakkında genel bir bilgi verilmiş, hem de *Türk Mitolojisi Üzerine Yapılmış Yayınların Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme* çalışması gerçekleştirilmiştir.

Türk Mitolojisi üzerine lisans, yüksek lisans, doktora seviyesinde eğitim gören her öğrenciye ışık tutacak olan bu esere çalışmalarına katkı veren kıymetli bilim insanlarını kutluyoruz. Öte yandan, Türk mitolojisi ile ilgili çalışmalar, edebî eserlerden elde edilen veriler ışığında bilimsel üretim dönemini sonlandırmıştır. Özellikle Türk mitolojisinde kutsal kültürler ve hayvan sembolizmi konuları, tüm Türk dünyasına bizzat gidilip alan araştırması yapılarak ve disiplinlerarası çalışmalarla daha ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmalı ve daha farklı değerlendirmelere tâbi tutulmalıdır.

2015 YILI HAKEMLERİ*

Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun	Doç. Dr. Gülin Öğüt Eker
Prof. Dr. Ali Duymaz	Doç. Dr. Halil İbrahim Şahin
Prof. Dr. Ali Çelik	Doç. Dr. Nezir Temür
Prof. Dr. Ayşe Eziler Kıran	Doç. Dr. Pervin Ergun
Prof. Dr. Ayten Er	Doç. Dr. Salahaddin Bekki
Prof. Dr. Doğan Günay	Doç. Dr. Selami Fedakar
Prof. Dr. Ece Korkut	Doç. Dr. Serpil Aygün Cengiz
Prof. Dr. Erman Artun	Yrd. Doç. Dr. Adem Koç
Prof. Dr. Esmâ Şimşek	Yrd. Doç. Dr. Aysun Dursun
Prof. Dr. İsmet Çetin	Yrd. Doç. Dr. Cafer Gariper
Prof. Dr. Kubilay Aktulum	Yrd. Doç. Dr. Dilek Türkyılmaz
Prof. Dr. Medine Sivri	Yrd. Doç. Dr. Evrim Ölçer Özünel
Prof. Dr. Mehmet Aça	Yrd. Doç. Dr. Gülten Küçükbasmacı
Prof. Dr. Mehmet Baştürk	Yrd. Doç. Dr. Hasan Güneş
Prof. Dr. Naciye Yıldız	Yrd. Doç. Dr. H. Serpil Ortaç
Prof. Dr. Nebi Özdemir	Yrd. Doç. Dr. Yüksel Pirgon
Prof. Dr. Öcal Oğuz	Dr. Ezgi Metin Basat
Prof. Dr. Sadettin Özçelik	Dr. Selcan Gürçayır Teke
Prof. Dr. Semih Tezcan	Dr. Şehnaz Şişmanoğlu Şimşek
Prof. Dr. Sibel Karakelle	Dr. Tuba Saltık Özkan
Prof. Dr. Zekeriya Karadavut	Dr. Şirin Yılmaz Özkarslı
Doç. Dr. Ayten Kaplan	Dr. Yeliz Özay
Doç. Dr. Bayram Durbilmez	Sabri Koz
Doç. Dr. Çiğdem Şahin Başfıncı	

* Bu liste yalnızca 2015 yılında *yayınlanan* makalelere değerli katkılarıyla olumlu ya da olumsuz görüş bildiren hakemleri içermektedir. Hakemlik süreci henüz devam eden yazılar için 2014 yılında görüşlerini bildirmiş olan hakemlerin isimleri bu listede yer almamaktadır. Yayınlanabilir veya yayınlanamaz şeklindeki görüşleriyle nitelikli yazıların dergimizde yer almasını ve okurla buluşmasını sağlayan bütün hakemlerimize şükranlarımızı sunarız.

MİLLÎ FOLKLOR

Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi
Yayın İlkeleri

Genel İlkeler: 1989 yılında yayın hayatına başlayan Millî Folklor, Bahar, Yaz, Güz ve Kış sayıları olarak yılda dört defa Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarında yayımlanır. İki yılda bir cilt oluşturulur ve ikinci yılın son kış sayısına dizin konulur. Üye ve ilgililerine yayım tarihini izleyen 20 gün içinde gönderilir. Bir yıl önceye ait “öz”lü makalelerin tamamı, bir yılı doldurmayanların ise Türkçe ve ikinci dildeki özetlerin yer aldığı birinci sayfaları <<http://www.millifolklor.com>> adresinden ücretsiz okunabilir. “Öz”lü olmayan yazılarda erişim sınırı bulunmamaktadır.

Amaç: a) Türkiye ve Türk dünyasındaki Halkbilimi ve Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) çalışmalarını Kültür Araştırmaları yöntemleriyle yayımlamak, bu alandaki çalışmalarını yerelden ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeye taşımak, b) Dünyadaki halkbilimi ve SOKÜM çalışmalarını izlemek c) Halkbilimi, etnoloji ve antropoloji çalışmalarının ve SOKÜM’ün Korunması Sözleşmesi’nin hedeflerinin kuramsal ve yöntemsel gelişimine katkı sağlayacak her türlü çalışmayı –Türkçe (Latin harfli olmak kaydıyla diğer Türk lehçeleri) veya Latin harfli uluslararası dillerden birinde (Fransızca, İngilizce veya İspanyolca) yayımlamak.

Konu: Türkiye ve Türk dünyasındaki araştırmaya, incelemeye veya derlemeye dayanan halkbilimi, etnoloji ve antropoloji ve SOKÜM konuları ve bunlarla ilgili her türlü kuram ve yöntem sorunlarına Kültür Araştırmaları kapsamında yer veren yazılar ve halkbilimi alan, yöntem ve kuramlarıyla bütünlüklü bir şekilde ilişkilendirilen Disiplinler Arası çalışmalar. (Halkbiliminin de incelediği herhangi bir konuyu başka bir disiplinin amaç, yöntem ve kuramlarına göre ele alan ve disiplinler arası özellik taşımayan yazılar konu kapsamımız dışındadır.)

İçerik: a) Alanında bir boşluğu dolduracak, araştırmaya dayalı özgün makaleler b) Alanın gelişimine katkı sağlayacak tanıtım ve eleştiri yazıları c) Türk kültürü, halkbilimi, etnoloji, antropoloji ve SOKÜM çalışmalarına kuramsal ve yöntemsel açıdan katkı sağlayacak çeviri yazıları ç) Alandan veya yazılı kaynaklardan yapılan derlemeler.

Daha Önce Yayımlanmamış Olma: Millî Folklor’da yayımlanacak yazılarda daha önce

hiçbir yerde yayımlanmamış olma şartı aranır. Bilimsel bir toplantıda sunulmuş bildiriler yayımlanmış olarak kabul edildiğinden Millî Folklor’da yayımlanamaz. Bir yazarın aynı yıl içinde en fazla iki “öz”lü yazısı yayımlanabilir. Aynı yazarın birinci yazısı yayımlanmadan ikinci yazısının inceleme süreci başlatılmaz.

Gelen Yazıların Değerlendirilmesi: Yayımlanmak üzere gönderilen yazılar öncelikle Editörlük Birimi tarafından amaç, konu, içerik ve yazım kuralları açısından incelenir. Bu yönleriyle uygun bulunanların yazar adları gizlenir ve Yayın Kurulu üyelerinin görüşü doğrultusunda, bilimsel bakımdan değerlendirilmek üzere, alanında eser ve çalışmalarıyla kabul görmüş iki hakeme gönderilir. Hakemlere gönderme aşamasında yazarlardan “Hakemlik Ücreti” alınır ve hakemlere inceleme sonunda “İnceleme Ücreti” ödenir. Hiçbir şekilde hakemlere yazar adı gönderilmez, yazarlara hakem adı açıklanmaz. Hakem raporları iki yıl süreyle saklanır. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde, yazı üçüncü bir hakeme gönderilebilir ve/veya Yayın Kurulu nihai kararını raporlar üzerinden verebilir. Yazarlar, hakemlerin ve Yayın Kurulu’nun eleştiri, öneri ve düzeltme taleplerini dikkate alırlar. Katılmadıkları noktaları gerekçeleriyle birlikte ayrı bir rapor hâlinde Yayın Kurulu’na sunabilirler. Yayım kararı verilen yazılar sıraya konulur ancak editörlük, dosya hazırlama, güncellik, gereklilik gibi dergiciliğe bağlı birçok nedenle kimi değişiklikler yapılabilir. Hakemlik süreçlerini tamamlamış ve yayımına karar verilmiş olsa bile hiçbir yazı için “yayımlanacaktır” içerikli yazı verilmez. Dergide yayımlanmasına karar verilen yazıların son biçimi yazara gönderilir ve onayı alındıktan sonra yayımlanır.

Genel Kurallar: Makalelerde uyulması gereken genel kurallar şunlardır:

A) Başlık: 12 kelimeyi geçmemeli, bold ve büyük harflerle yazılmalı ve ikinci dildeki karşılığı küçük harflerle başlığın altında yer almalıdır. (Makale Türkçe veya Latin harfli Türk lehçelerinden birinde ise ikinci dil Fransızca, İngilizce veya İspanyolca, makale Türkçe ve Latin harfli Türk lehçelerinin dışındaki bu üç dilden birinde ise ikinci dil Türkçe olacaktır.)

B) Yazar Adı: Başlığın altına yazılmalı, görev unvanı, kurum adresi ve e-posta bilgileri bir yıldızla soyadına ilintilendirilerek, ilk sayfanın altında verilmelidir.

C) Öz ve Anahtar Kelimeler: Öz ve Anahtar Kelimeler: Öz, ortalama 200 (İki Yüz) kelime ve yazının özünü verecek tarzda hazırlanmalıdır. Öz içinde kaynak, şekil, çizelge, nota vb. bulunmamalıdır. Özün hemen altında beş anahtar kelime verilmelidir. Anahtar Kelimelerin makalenin içeriğini doğru bir biçimde sunmasına dikkat edilmelidir. Öz ve Anahtar Kelimeler Türkçe ve ikinci dilde hazırlanmalıdır.

Ç) Makale Metni: Yazılar bilgisayarda 2 satır aralıkla ve 12 punto yazılmalı, Türkçe ve İngilizce özlere dâhil ortalama 5000 (Beş Bin) kelimeyi geçmemeli ve özgün olmalıdır. Özlü makalelerde yazarın görüşlerini içeren kısımlar %70'ten az ve alıntı oranı % 30'dan fazla olmamalıdır. Yazılar, MS Word programında ve Times New Roman veya Arial yazı karakteri ile yazılmalıdır. Makale, giriş bölümüyle başlamalı, burada yazının hipotezi ortaya atılmalı, gelişme bölümü (ara ve alt başlıklarla desteklenebilir) veri, gözlem, görüş, yorum ve tartışmalardan oluşmalı, Sonuç bölümünde varılan sonuçlar, önerilerle desteklenerek açıklanmalıdır.

D)Kaynak Gösterme: Kaynak göstermede kesinlikle dipnot kullanılmamalıdır. Metin içinde (Elçin 1988:8) yazarın aynı yıl yayımlanan birden fazla eseri kaynak gösterilmişse (Elçin, 1988a, Elçin 1988b...) birden fazla kaynağa atıfta bulunuluyorsa (Köprülü 1940, Kaplan 1974, Elçin 1988), çok yazarlı yayınlarda ilk yazar adı (Kaplan vd. 1975), görülmeyen bir yayın kaynak gösteriliyorsa (Raglan 1973, Ekici 1988'den) sözlü kaynak kullanılıyorsa kaynak kişi bilgileri Adı, Soyadı, Görüşme Tarihi ve Yeri bilgilerini içermelidir.

E) Kaynakça: Makale metninin sonunda, yazarların soyadına göre alfabetik olarak yazılmalıdır. Bir yazarın birden fazla yayını olması hâlinde, yayımlanış tarihine göre, bir yazara ait aynı yılda basılmış yayınlar var ise (1980a, 1980b) şeklinde gösterilmelidir.

Kitap: Gazete, dergi, ansiklopedi, antoloji, roman, oyun ve film gibi yapıtlar ile öykü ve şiir kitapları "uzun yapıt" sayılır ve künyede eğik yazı ile gösterilir. Basılmış tezler de bu kategoriye girer.

Bir yazar: Tek yazara ait yapıtların künyesi şu şekilde gösterilir. Kullanılan kaynaktan yapıtın yayımlandığı şehir belirtilmiyorsa, künyede bu bilginin bulunması gereken yerde Yyy (yayın yeri yok), yayımlandığı yer belirtilmemişse yy (yayımcı yok), yayımlandığı tarihe ilişkin bilgi yer almıyorsa ty (tarih yok) kısaltmaları kullanılır.

Oğuz, M. Öcal. Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?. Ankara: Geleneksel Yayınları, 2009.

Koz, M. Sabri, haz. Nasreddin Hoca Kitabı. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 1999.

Reichl, Karl. Türk Boylarının Destanları: Gelenekler, Şekiller, Şiir Yapısı. Çev. Metin Ekici. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2002.

Hobsbawm, Eric ve Terence Ranger, der. Gelenegin İcadı. (çev. Mehmet Murat Şahin) İstanbul: Agora Kitaplığı, 2006.

İki (ya da üç) yazar: İki (ya da üç) yazara ait yapıtların künyesi şu şekilde gösterilir:

Altun, Şafak ve Cenk Sarıoğlu. Türk Popüler Tarihinde İlkler. İstanbul: Alfa Yayınları, 2006.

Üçten fazla yazar: Üçten fazla yazara ait bir kitabın künyesinde ya bütün yazar adları kitaptaki sırasıyla verilir ya da ilk yazar adından sonra ve diğer. ifadesi kullanılır.

Oğuz, M. Öcal ve diğer. Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1. Ankara: Geleneksel Yayınları, 2006.

Makale vd.: Tek tek şiir, öykü, makale, kitap bölümü, mektup, konferans, konuşma, söyleşi ve kişisel görüşme "kısa yapıt" sayılır ve başlıkları çift tırnak içinde yazılır. Ansiklopedi maddelerine yapılan göndermelerde madde adı ansiklopedide yer aldığı gibi yazılır (ör. "Özlü, Tezer"). Söyleşilerin ve yayımlanmamış tezlerin künye bilgileri aşağıdaki örneklerdeki gibi verilir.

Düzgün, Dilaver. "Âşıklık Geleneginin Değişim ve Dönüşüm Sürecinde Barış Manço Olgusu". Millî Folklor 84 (Kış 2009): 42-51.

Özkan, Tuba. "Bey Böyrek Anlatılarının Kahramanın Yolculuğu Açısından İncelenmesi". Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2006.

Güzel, Abdurrahman. "Prof. Dr. Abdurrahman Güzel İle Söyleşi". Söyleşiyi yapan: Tuba Saltık Özkan. Millî Folklor 68 (Kış 2005): 13-17.

Aynı Yazara Ait Birden Fazla Yapıt: "Seçilmiş Bibliyografya"da aynı yazarın birden fazla yapıtına yer verildiğinde yapıt adları tarih sırasına göre değil alfabetik sıraya göre listelenir. Böyle durumlarda yazar adı ve soyadı tekrar edilmez; bunun yerine (— . şeklinde) yan yana iki uzun çizgi ve bir nokta koyulur; ardından yapıt adı ve diğer bilgiler verilir. Aşağıdaki örnek izlenmelidir.

Günay, Umay. Türklerin Tarihi. Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.

— . Türk Kültürüne Eleştiri. Ankara: Akçağ Yayınları, 2009.

Elektronik Ortamdaki Metinler: Elektronik ortamdaki metinlerin kaynak olarak gösterilmesinde, güvenilirlik açısından, yazarı, başlığı ve yayım tarihi belirtilmiş olanlar tercih edilmelidir. Künye bilgileri şu sırayı izler: yazar adı; metnin başlığı; varsa kaynağın tarihi; erişim tarihi; sitenin adresi. Aşağıdaki örnek izlenmelidir.

Temelkuran, Ece. "Geleneksiz Kadınlar" (06 Ekim 2006) 16 Şubat 2010.

<<http://www.milliyet.com.tr>>

Ses ve Görüntü Kayıtları: Ses ve görüntü kayıtlarına yapılan göndermelerin künye bilgileri yazılırken, katkısı öne çıkarılacak kişinin (yönetmen, senarist, oyuncu, yazar, besteci, şarkıcı, vb.) soyadı ve adından sonra yapıtın başlığı, katkısı bulunan diğer kişi ya da kurumlar, formatı (plak, videokaset, VCD, DVD, vb.) ve yayım ya da dağıtım bilgileri verilir.

Akay, Ezel, yön. Karagöz Hacivat Neden Öldürüldü?. Sen. Ezel Akay, Levent, Kazak. Oyun. Beyazıt Öztürk, Haluk Bilginer, ve diğer. DVD. Özen Film, 2006.

Yabancı Dillerdeki Yayınlar: Türkçe dışındaki kaynakların künyelerinde, editörü, çevirmeni, cilt ve baskı sayısını gösteren ifadeler Türkçeleştirilir. Şehir adlarının Türkçe kullanımlarına yer vermeye özen gösterilir (ör. Londra).

F) Dipnot: Kaynak gösterme dışında kalan ve makalenin ana konusu ile dolaylı bağlantısı olan açıklamalar, birden başlayarak dipnot kullanmak suretiyle yapılabilir. Dipnotlar, makaleden sonra ve kaynakçadan önce topluca yer almalıdır ve 10 punto yazılmalıdır.

G)Yazıların Gönderilmesi: Yukarıda belirtilen ilkelere uygun olarak hazırlanan yazılar, gelenekselyy@yahoo.com adresine gönderilir. Eğer editörlük ve hakemler tarafından düzeltme istenmiş ise, yazar düzeltmelerin yapıldığı yeni biçimi aynı adrese en geç bir ay içinde gönderir. Aksi durumda yayından vazgeçtiği değerlendirilerek yayım süreci sonlandırılır.

H) Editörlük Düzeltmeleri: Yayım aşamasında esasa yönelik olmayan küçük düzeltmeler Editörlük birimi tarafından yapılabilir. Bu düzeltmelerde TDK Yazım Kılavuz ve Sözlükleri esas alınır.

I) Telif Hakkı: Yayınlanan yazıların telif hakkı Millî Folklor Dergisi'ne devredilmiş sayılır. Yazıların düşünsel ve bilimsel, çevirilerin ise hukukî sorumluluğu yazarlarına/çevirmenlerine aittir. İki ve daha fazla yazarlı yazılarda yazının telif sorumluluğu birinci yazara aittir. Dergide yayımlanan yazı ve fotoğraflar kaynak gösterilerek alınabilir.

MİLLÎ FOLKLOR

An international and Quarterly Journal of Cultural Studies

The publication principles information

for the contributors

General Principles: As an International Folklore Journal, *Millî Folklor*, has been issued as a quarterly journal published as Spring, Summer, Fall and Winter issues. The issues of every two years form a volume. In the end of every two years an index of published articles is prepared, and added to the Winter issue. The journal has been mailed to its members and interested people within following twenty days of its publication. The

articles which were published before one year can be read online for free on <<http://www.millifolklor.com>> website, other articles' only abstracts are published on the website.

Objectives: a) Publishing the folklore and intangible cultural heritage (ICH) research and scholarly studies in Turkey and other Turkic countries within the "cultural studies" methods, and also elevate these studies from local level to national level and from

national level to regional and international level, b) Closely follow up the scholarly works on folklore and intangible cultural heritage, c) Publishing any kinds of scholarly articles on folklore and ICH which contribute theoretical and methodic perspectives for folklore and the Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage -in Turkish (or other Turkic dialects as long as they are written in Latin script), or in a language that is commonly used as the language of international journals (French, English and Spanish).

Subjects: The articles may deal with any subject matter ranging from field collecting, evaluating and studying materials from the folklore of Turkey and Turkic World, to such issues concerning specifically folklore and ICH theories and methods within the cultural studies context.

Content: a) Original research articles that are based upon a research and filling a gap in their field of study, b) Reviews that introduce and criticize new works, and contribute to the development of field of study, c) Literary translations of the articles on folklore which shed new light on and help the theoretical and methodic development of Turkish culture, folklore and ICH studies, d) Articles that contain material collected directly from oral sources and manuscripts are accepted for publication.

It should be noted that an article submitted for publication in *Milli Folklor* should not have previously been published, the papers presented in scholarly meetings are not accepted for publication either. Only two articles of a writer can be published in the journal in one year.

Evaluation of the Articles Sent for Publication: The articles sent for publication in *Milli Folklor* are first examined by the Editorial Board of the journal in accordance with the articles aim, subject, content and writing styles. The articles found publishable by the Editorial Board are sent for evaluation of two judges who are nationally or internationally recognized by their works and studies in the field of folklore. The Board does not send the names of the authors to the judges, and the judges' reports are kept for two years. If one of the two judges approves and another disapproves the article's publication, the article is sent to a third judge.

The authors should pay attention to the suggestions and correction advice of the judges and Editorial Board. If an author does not share the views of the judges or the Editorial Board, he/she may present a report on the points where he/she does not agree. The articles completing these processes are put in to the publication order. The final copy of the article is sent to the author for approval, within a given time-frame.

General writing Rules: The major rules to be followed in the articles submitted for publication in *Milli Folklor* are listed below:

A)Title: The title of an article should not be more than 12 words, it should be bold, capitalized. If the language of the article is French, English or Spanish the second language of the article should be Turkish. The title's Turkish translation should also be written under the original one, and it should also be bold, but not capitalized.

B) The Name of Author: The author's name should be bold and placed under the title. The professional title should be marked with a star and explained at the bottom of the first page.

C)Abstract: Every article must be submitted with an abstract. The abstract should provide information on the professional aims of the article, and should be between 200 words. The abstract should not include any kinds of bibliographies, figures, notes etc. The author(s) must present five to ten key-words. Key words must exclude words used in the title and choose carefully to reflect the precise content of the paper. The abstract and key words must be both in original language of the article and standard Turkish.

D)The Text of Article: The articles must be typed as 12 punt with 2 spaces. An article should not contain more than 5000 words. It should be written by MS word program, and the chosen characters should be Times New Roman or Arial. An article should begin with an introduction which should include the main thesis of the article, the development part should include observations, interpretations, citations, and discussions, (and may be divided into and supported by subtitles). In the conclusion part, the results should be explained and supported by suggestions.

E) Citations and Bibliography: The MLA (Modern Language Association) citation style is preferred but other scientific citation styles are also accepted.

G)Footnotes: The explanations need to be mentioned other than showing a cited source should be marked by footnotes following from the number one. The footnotes should be placed following the main text of an article and before the bibliography, and they should be written in 10 punt.

H) Submission: An article conforming the above mentioned criteria should be sent

to the gelenekselyy@yahoo.com e-mail address. Following the evaluation of the judges, if some corrections asked from the author, the author needs to send a new copy to same addresses within a month. During the process of publication, minor changes that have nothing to do with the main structure of the article may be made by the Editorial Board.

I) Authors' right: The juridical rights and responsibilities of the published articles and translations belong to the authors/translators.

MİLLÎ FOLKLOR

Revue internationale et trimestrielle d'études culturelles Les principes de publication

Les principes générales : *Millî Folklor* est une revue des arts et traditions populaire et du patrimoine culturel immatériel (PCI) centrée sur la Turquie et les pays qui parlent la langue turque, créée en 1989. Ouverte à la recherche internationale et aux autres disciplines de sciences sociales et humaines, *Millî Folklor* publie les articles des auteurs turcs et étrangers, folkloristes, ethnologues, anthropologues et les chercheurs travaillant sur le PCI. *Millî Folklor*, paraît aux mois de mars (numéro de printemps), juin (numéro d'été), septembre (numéro d'automne) et décembre (numéro d'hiver). Tous les deux ans forment un volume. À la fin de tous les deux ans un index des articles édités est préparé, et ajouté au numéro d'hiver. La revue est expédiée à ses membres et personnes intéressées dans vingt jours de sa publication. Les articles, qui ont été édités, peuvent être lus en ligne du site Web de *Millî Folklor*, <<http://www.millifolklor.com>>

Note à l'attention des auteurs: Les articles peuvent traiter n'importe quels thèmes concernant les arts et traditions populaires et du PCI de la Turquie et des communautés turcophones. La revue peut publier n'importe quels genres d'articles scientifiques sur les arts et traditions populaires et le PCI qui contribuent des perspectives théoriques et méthodiques, en turc (ou d'autres dialectes

tant qu'ils sont écrits en manuscrit latin), ou dans une langue internationale en manuscrits latin (anglais, espagnol et français).

Tout article doit être proposé à la rédaction de *Millî Folklor* sous la forme d'un manuscrit de 5 000 mots dont la version, saisie sur Word, doit être adressée en document attaché (.doc) par le courrier électronique à <gelenekselyy@yahoo.com>. L'auteur veillera à préciser son rattachement institutionnel et ses adresses électronique et postale. Le texte doit être saisi en corps 12 et double interligne (de préférence en Times New Roman ou Arial) sans autre enrichissement typographique que l'emploi de l'italique. Il doit comporter un seul niveau d'intertitres courts, des notes en numérotation continue, l'ensemble des références bibliographiques en fin d'article, ainsi qu'un titre en deuxième langue et un résumé (en deux langues) de 200 mots maximum accompagné de cinq mots clés (en deux langues). Le renvoi aux ouvrages de références dans le texte courant et les notes se fait par la simple mention du nom d'auteur, de la date de parution et, le cas échéant, du numéro des pages citées. Les articles refusés ne sont ni conservés ni retournés.

Les droits et les responsabilités juridiques des articles et des traductions édités appartiennent aux auteurs/aux traducteurs.